

УДК 347.1

С.Ю. БУРЛАКОВ, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

НАБУТТЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЗА КОНКУРСОМ

Ключові слова: конкурс, майнові права інтелектуальної власності, розпорядження правами, умови конкурсу, переможець конкурсу

Основною підставою переходу майнових прав інтелектуальної власності є договір. Одночасно з договорами, підставами виникнення прав інтелектуальної власності є односторонні правочини. Для вчинення такого правочину необхідно та достатньо вираження волі однієї особи. До таких правочинів належить публічна обіцянка винагороду за результатами конкурсу.

Дослідженням конкурсу як підставою набуття цивільних прав та обов'язків займалися вчені-цивілісти О.В. Дзера, В.В. Луць, Р.О. Майданик, але більшість досліджень носили характер загально-цивілістичний. Досліджень конкурсу, як підстави для набуття майнових прав інтелектуальної власності, майже не досліджувалося. Тому метою даної статті є розкриття порядку проведення конкурсу та підстав для набуття прав використання результатів творчої, інтелектуальної діяльності, створеної у результаті участі у конкурсі. Юридичною задачею є усунення існуючих прогалин у нормативних зв'язках, що існують у правовому регулюванні конкурсних відносин.

На думку В.В. Луця, на відміну від договору, оголошення конкурсу не передбачає попереднього визначення сторони, уповноваженої виконувати роботу або надавати послугу, в якій заінтересований замовник (крім випадку проведення закритого конкурсу) [1, с.66]. Тому суб'єктний склад осіб, що діють в інтересах замовника, як правило, невизначений. Це надає зацікавленій особі можливість залучити до виконання певних дій широке коло суб'єктів, що призводить до досягнення ба-

жаного правового результату з більшою вірогідністю.

З ініціативою досягнення відповідного результату виступає особа, зацікавлена у здійсненні однієї або комплексу дій з боку суб'єкта, який відізветься на оголошення конкурсу.

Публічний конкурс є повідомленням фізичної або юридичної особи (засновник конкурсу), адресоване невизначеному колу осіб або персональним учасникам, про зобов'язання сплатити майнову винагороду (премію) або надати моральне заохочення особі (переможцю конкурсу), чий результат буде визнаний найкращим засновником конкурсу.

У публічному конкурсі надання винагороду обумовлюється не просто якнайшвидшим здійсненням певного завдання, а досягнення *найкращого* результату серед числа можливих. Тому право вимагати винагороду має лише особа, офіційно визнана переможцем конкурсу.

Для виникнення обов'язку засновника конкурсу сплатити винагороду переможцеві конкурсу необхідна наявність юридичного складу (сукупність юридичних фактів): а) оголошення конкурсу; б) виконання дії, яка є предметом конкурсу; в) надання учасником роботи на конкурс; г) визначення учасника конкурсу переможцем.

Факт оголошення конкурсу є початком динамічного конкурсного правовідношення, але не достатнім, оскільки він лише створює передумови для його виникнення. На етапі оголошення конкурсу встановлюється засновник конкурсу як зобов'язана сторона, яка не має права відмовити особам, до яких звернена пропозиція прийняти участь у конкурсі, а також не має права відмовити у прийнятті наданих на конкурс робіт.

Відповідно до ч.2 ст.1150 ЦК України конкурс оголошується публічно через засоби масової інформації або оголошення про конкурс може бути зроблено іншим чином. Зазначена норма вказує на формалізованість оголошення конкурсу [2, с.703]. Конкурс має бути публічним, спрямованим до двох або більше осіб. Відповідно до ч.3 ст.1150 ЦК України засно-

вник конкурсу має право запросити до участі в ньому персональних учасників (*закритий конкурс*). Це дає підстави стверджувати, що коли персональний склад учасників не визначений, то такий конкурс є *відкритим*, тобто прийняти у ньому участь можуть всі бажаючі. Способи повідомлення про проведення конкурсу можуть проводитися через радіо, телебачення, за допомогою рекламного проспекту тощо.

Участь конкурсі може бути обумовлена певними кваліфікаційними вимогами, що ставляться до осіб, які приймають у ньому участь, наприклад, вік осіб, напрям мистецтва тощо.

Оголошення конкурсу має містити необхідний перелік умов, які повідомляються одночасно з оголошенням про конкурс або персонально кожному бажаючому, хто виявив бажання брати участь у ньому (ч.1 ст.1151 ЦК України).

Стаття 1151 ЦК України передбачає обов'язкові умови конкурсу: *а) визначення предмету конкурсу* (ч.2, 5 ст.1151 ЦК України); *б) встановлення строку* для подання на конкурс творів або виконання певної дії (ч.4, 5 ст.1151 ЦК України); *в) визначення нагороди (премії)*, яка виплачується переможцеві (ч.3, 5 ст.1151 ЦК України).

Повідомлення учасника конкурсу про задання, розкриття його сутності є формою визначення предмету конкурсу¹.

Відповідно до ч.2 ст.1151 ЦК України предметом конкурсу може бути *а) результат інтелектуальної, творчої діяльності*, *б) вчинення певної дії*, *в) виконання роботи* тощо.

Строк виконання конкурсного завдання і подання учасником творів на конкурс встановлюється або певною датою, або визначається

певний термін. З метою обмеження кількості учасників засновникам дозволяється встановлювати проміжні строки або етапи.

Відповідно до ч.3 ст.1151 ЦК України за результатами конкурсу видається нагорода (премія). Кількість призових місць, вид нагороди (сума премії) за кожне призове місце тощо визначаються в умовах конкурсу. Переможцеві конкурсу може надаватися лише моральне заохочення, у випадку встановлених умовами конкурсу (нагородження дипломом, подякою, відзнакою тощо).

Особливостями проведення конкурсів, при участі в яких створюються творчі результати може бути встановлення як однієї, так і кількох премій для різних переможців, наприклад, голова премія, п'ять других премій, заохочувальна премія тощо.

Цивільне законодавство не передбачає інших обов'язкових (істотних) умов щодо оголошення про проведення конкурсу. Засновник конкурсу не позбавлений права включати до змісту оголошення додаткові умови, наприклад: критерії оцінки наданих на конкурс робіт, строки оголошення результатів конкурсу, порядок повернення робіт, не відзначених на конкурсі, порядок використання робіт переможців, умови укладення ліцензійного договору або інших договорі про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності тощо.

Засновнику конкурсу надається право *змінити умови конкурсу* (ст.1152 ЦК України) або *відмовитися від проведення конкурсу* (ст.1153 ЦК України). Оскільки дані дії торкаються інтересів осіб, які розпочали підготовку до участі у конкурсі, законом така можливість засновника конкурсу чітко регламентується.

Так, відповідно до ч.1 ст.1152 ЦК України засновник конкурсу має право змінити його умови до початку конкурсу. Зміна умов конкурсу після його початку не допускається. Про зміну умов конкурсу має бути оголошено в тому ж порядку, в якому було оголошено конкурс. Єдиною підставою і доказом виникнення конкурсного правовідношення і водночас, моментом, з якого зміна умов конкурсу

¹ Необхідність деталізації завдання, ступінь такої деталізації має визначатися засновником конкурсу самостійно. Це обумовлюється тим, щоб завдання було конкретно визначено за для досягнення учасниками поставленої мети та з метою усунення ймовірних суперечок при визначенні переможця, оскільки дозволить співставити результат конкурсанта з висунутими вимогами.

не допускається, є момент подання учасником роботи на конкурс. Як наслідок, учаснику конкурсу, який подав роботу на розгляд до прийняття рішення про зміну умов, вже неможливо відмовити у розгляді та оцінці його роботи з посиланням на зміну умов конкурсу.

Під обставинами, що не залежать від волі засновника конкурсу і визнаються підставами для відмови від конкурсу, слід розуміти настання таких умов, які унеможливають проведення конкурсу (наприклад, відсутність змагальності, що дістала вияв у бажанні брати участь у конкурсі жодною особою або у наданні на конкурс, форс-мажорні обставини, що підтверджуються певними доказами) [3, с.611].

Якщо у зв'язку зі зміною умов конкурсу участь у ньому для особи втратила інтерес або стала неможливою, ця особа має право на відшкодування засновником витрат, які були понесені нею для підготовки до участі в конкурсі (ч.2 ст.1152 ЦК України).

Визначальною кваліфікованою ознакою конкурсних правовідносин є виконання дій, що є предметом конкурсу. Разом з тим, дії, що є предметом конкурсу можуть вчинятися як під час оголошення конкурсу, так і виконуватися учасником до оголошення конкурсу, як частина професійної діяльності конкурсанта. В останньому випадку, видається, що співпадіння результатів вчинення дій хоч і можуть збігатися з предметом оголошеного конкурсу, але не породжують правовідносин, що пов'язані з проведенням конкурсу, оскільки у часі такі дії роз'єднані. Вказане цілком відповідає ч.2 ст.1152, ч.2 ст.1153 ЦК України відповідно до яких у випадку, коли засновник конкурсу скористався наданим йому законом правом щодо зміни умов конкурсу або взагалі відмовився від його проведення, заінтересована особа має право вимагати відшкодування витрат лише за умови, що вони понесені нею для підготовки до участі у конкурсі. Таким чином, створення результату конкурсу поза конкурсом, але участь у конкурсі не є підставою відшкодувати засновником конкурсу витрат учасника конкурсу, оскільки робота виконувалася не у зв'язку з оголошенням

конкурсу. У випадку виникнення спору, ця обставина входить до предмету доказування.

Саме по собі здійснення певної дії (створення твору іншого об'єкту), яка вимагається засновником, ще не може бути свідченням бажання особи брати участь у конкурсі. Для набуття статусу учасника конкурсу, особа має подати роботу на конкурс. Лише у такому випадку можна вести мову про стійке прагнення вступити з засновником конкурсу в зобов'язальні правовідношення.

Якщо засновник вимагає здійснення учасником певної дії (наприклад, виконання музичного твору), подання результату здійснюється у вигляді демонстрації даної дії у безпосередній присутності засновника або осіб, уповноважених засновником (конкурсна комісія, журі тощо).

Юридичним фактом, який завершує відносини щодо публічного конкурсу, є визначення переможця. Визнання учасника конкурсу переможцем породжує право учасника вимагати від засновника виплати винагороди, обумовленої в оголошенні про конкурс. Лише на цьому етапі розвитку конкурсних правовідносин суб'єкти конкурсу стають учасниками зобов'язання: переможець конкурсу – кредитором, а засновник – боржником.

Відповідно до ч.1 ст.1154 ЦК України переможцем конкурсу є особа, яка досягла найкращого результату. При цьому переможець конкурсу визначається в порядку, встановленому засновником конкурсу. Результати конкурсу оголошуються в тому ж порядку, в якому його було оголошено (ч.2 ст.1154 ЦК України).

Оскільки особливим предметом конкурсу можуть бути створені результати інтелектуальної, творчої діяльності (об'єкти авторського права, суміжних прав тощо), то особливу увагу законодавець приділяє умовам їх оцінки. Так, відповідно до ч.1 ст.1155 ЦК України, за наслідками оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, які подані на конкурс, засновник конкурсу (конкурсна комісія, журі) може прийняти рішення про: 1) присудження усіх призових місць та нагород (премій), які

були визначені умовами конкурсу; 2) присудження окремих призових місць, якщо їх було встановлено декілька, та нагород (премій); 3) відмову у присудженні призових місць, якщо жодна із робіт, поданих на конкурс, не відповідає його вимогам; 4) присудження заохочувального призу та (або) нагороди (премії).

Крім прав на нагороду, відповідно до ч.2 ст.1156 ЦК України, якщо предметом конкурсу був результат інтелектуальної, творчої діяльності, засновник конкурсу має право подальшого їх використання лише за згодою переможця конкурсу. При цьому, засновник конкурсу має переважне право перед іншими особами на укладення з переможцем конкурсу договору про використання предмета конкурсу (ч.3 ст.1156 ЦК України). Таким чином, можна зробити висновок, що оголошення переможця конкурсу, в результаті якого були створені об'єкти права інтелектуальної власності, то володільцем таких прав є їх створювач, а засновник конкурсу може отримати право на використання об'єкту права інтелектуальної власності на підставі цивільно-правового договору (договору про відступлення прав, ліцензійного договору тощо). Все це дає підстави стверджувати, що оголошення переможця конкурсу відповідно до ст.11, ч.3 ст.1156 ЦК України є підставою (юридичним фактом) для укладення договору про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Цієї ж точки зору дотримується і О.В. Дзера [4, с.981].

Слід відзначити, що у випадку оголошення конкурсу, предметом якого є створення результату інтелектуальної, творчої діяльності, який безпосередньо сприймається під час його виконання (виконання як об'єкт суміжних прав), або створення програми організації мовлення на підставі конкурсних робіт (або у прямому ефірі), то умови використання таких об'єктів права інтелектуальної власності має бути істотними умовами конкурсу. У такому випадку, до початку конкурсу між засновником та учасником має укладатися ліцензійний договір про використання об'єкту у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луць В. В. Контракти в підприємницькій діяльності : навч. посіб. / В. В. Луць. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.
2. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України : в 4 т. / Ярема А. Г., Карабань В. Я., Кривенко В. В., Ротань В. Г. – К. : А.С.К., 2004– . – Т. 2: Право інтелектуальної власності. Зобов'язальне право. – 2004. – 864 с.
3. Зобов'язальне право України : підручник / за ред. : Є. О. Харитонові, Н. Ю. Голубевої. – К. : Істина, 2011. – 848 с.
4. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. Дзери О. В., Кузнецової Н. С. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 1232 с.

Бурлаков С. Ю. Набуття майнових прав інтелектуальної власності за конкурсом / С. Ю. Бурлаков // Форум права. – 2014. – № 1. – С. 55–58 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_11.pdf

Розкрито і досліджено поняття конкурсу як підстави для набуття майнових прав інтелектуальної власності на результати інтелектуальної, творчої діяльності.

***

Бурлаков С.Ю. Приобретение имущественных прав интеллектуальной собственности по конкурсу

Раскрыто и исследовано понятие конкурса как основания приобретения имущественных прав интеллектуальной собственности на результаты интеллектуальной, творческой деятельности.

***

Burlakov S.U. Acquisition of Intellectual Property Rights on Competition

The notion of competition as the basis of acquisition of intellectual property rights to the intellectual and creative activity revealed and investigated.